

21. Дієсперов В.С. Економіка сільськогосподарської праці / Дієсперов В.С. – К. : ІАЕ УААН, 2004. – 488 с.
22. Дієсперов В.С. Сільськогосподарська праця в нових умовах / Дієсперов В.С. – К. : ІАЕ УААН, 2000. – 186 с.
23. Концепція розвитку сільських територій до 2030 року. Проект / [П.Т. Саблук, М.Й. Малік, О.Г. Булавка, В.М. Скупий, В.А. Пулім, О.Г. Шпикуляк та ін.]. – К. : ННЦ "ІАЕ", 2007. – 46 с.
24. Крістін Форрестер. Наша мета – творення соціального капіталу // Наша громада. – 2005. – № 1 [Електронний ресурс] / Крістін Форрестер. – Режим доступу : <http://www.dobrobut.org.ua>.
25. Лопатинський Ю.М. Інституціоналізація транзитивної економіки [Електронний ресурс] / Ю.М. Лопатинський // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – 2006. – Вип. 103-1. – С. 229-232. – Режим доступу : <http://www.donntu.edu.ua/>"Бібліотека"/.
26. Лужанська Т. Професійні громадські організації АПК: спроможність до реалізації нових завдань [Електронний ресурс] / Т. Лужанська // БЮЛ. проекту ПРООН "Аграрна політика для людського розвитку". – 2003. – Вип. 16(16), верес. Режим доступу : <http://www.undp.org.ua>.
27. Малік М.Й. Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки / М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2006. – № 4. – С. 3-10.
28. Мачеринскене И. Социальный капитал организации. [Электронный ресурс] / Мачеринскене И., Минкуте-Генриксон Р., Симанавичене Ж. – Режим доступа : <http://www.ecsocman.edu.ru>.
29. Онищенко В.П. Соціальний контекст євроінтеграційної стратегії України / В.П. Онищенко // Економічна теорія. – 2008. – №2. – С. 60-74.
30. Полищук Е.А. Социальный капитал и его роль в экономическом развитии [Электронный ресурс] / Е.А. Полищук // Вестник Санкт-Петербургского университета. Сер. 5. – 2005. – Вып. 1. – С. 10–16. – Режим доступа : <http://www.ecsocman.edu.ru>.
31. Пьер Бурдьё. Социальное партнерство и символическая власть [Электронный ресурс] / Бурдьё Пьер. – Режим доступа : <http://www.ecsocman.edu.ru>.
32. Радаев В.В. Понятие капитала, формы капиталов и их конвертация [Электронный вариант] / В.В. Радаев // Общественные науки и современность. – 2001. – №2. – Режим доступа : <http://www.ecsocman.edu.ru>.
33. Семів Л.К. Соціальний капітал регіональних суспільних систем: аспекти формування та оцінки в умовах переходу до економіки знань / Л.К. Семів, Р.А. Семів // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональні суспільні системи: [зб. наук пр.]. – 2004. – Вип. 3. – Ч. 1. – С. 104-119.
34. Hamilton, Walton H. The Institutional Approach to Economic Theory / Hamilton, Walton H. // American Economic Review. – 1919. – №9. – P.309-318.
35. Pryor F.L. Market economic systems / Pryor F.L. // Journal of Comparative Economics, Vol. 33, 2005., P 25-46.
36. Smith M.K. Social Capital – The encyclopaedia of informal education / Smith M.K. // www.infed.org/biblio/social_capital.htm.
37. Veblen T. The Place of Science in Modern Civilization and Other Essays / Veblen T. – N.Y.: Huebsch, 1919. – P. 72-73.

Стаття надійшла до редакції 30.05.2014 р.

*

УДК 330.837.001.76:338.431

**С.О.ТИВОНЧУК, кандидат економічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
С.В. ТИВОНЧУК, кандидат економічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Р.В. КОСТЮК, молодший науковий співробітник
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»**

Інституційне забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері

Постановка проблеми. Сучасна значущість інституційного забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора еконо-

міки зумовлена необхідністю пошуку нових механізмів і методів взаємодії всіх учасників інноваційного процесу. Ключовим фактором активізації інноваційної діяльності, як показують результати численних досліджень, є структурування основних блоків інституці-

© С.О.Тивончук, С.В. Тивончук, Р.В. Костюк,
2014

онального забезпечення функціонування ринку технологій (патентів та ліцензій; науко- і технологічно місткої продукції; високотехнологічного капіталу; науково-технічних фахівців), тобто інноваційних перетворень – продукування наукових знань та інновацій, їх комерціалізація і використання, забезпечення правової та організаційної основи в інноваційній сфері. Більшість спеціальних досліджень і теми впливу інституційних факторів на темпи зростання економіки стосуються переважно ролі політичних і правових інституцій у вирішенні економічних конфліктів та зниженні трансакційних витрат, однак поза увагою часто залишаються технологічні й організаційні новації в інституційній системі, які прямо впливають на економічний розвиток. У цьому аспекті важливою є оцінка ролі інституціональної структури та інституціональних змін, спрямованих на ефективне ведення інноваційної діяльності в аграрному виробництві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема інституційного забезпечення інноваційного розвитку економіки привертала увагу зарубіжних і вітчизняних науковців, зокрема Т.В. Гайдая [1], І.О. Іртищевой [6], О.В. Катигрбової [7], М. Лендсела [8], Ю. Лапатинського [9], В. Попова [10], Д. Норта [11], О.Г. Шпикуляка [12] й ін. Напрацювання зарубіжних і вітчизняних дослідників з зазначеної проблеми відкривають можливості для переосмислення й урахування об'єктивних чинників створення інституційної сфери інноваційного розвитку окремих галузей економіки. Водночас є необхідність детального вивчення специфічних особливостей та концептуальних положень інституціонального забезпечення інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки й обґрунтування інституційного забезпечення основних напрямів управління інноваційними ресурсами в аграрному виробництві.

Мета статті – дослідження понятійних категорій інституційної економічної теорії та обґрунтування необхідності застосування теоретичних надбань інституціоналізму у формуванні бізнес-системи управління інноваційними ресурсами в інноваційній сфері аграрного виробництва.

Виклад основних результатів дослідження. Інституціоналізм є одним з методологічно продуктивних напрямів економічної теорії у дослідженні змісту і механізму реалізації процесів системної трансформації економіки на інноваційній основі. В більшості розвинутих країн цільова державна підтримка інноваційної діяльності поступово мінімалізується створенням інституційного середовища інноваційного розвитку, що стимулює інновації й залучення іноземного, приватного та іншого капіталу в інноваційну сферу. Нині в інноваційній сфері аграрного сектора економіки України першочергового значення набуває необхідність удосконалення з використанням інституційного підходу сформованих відносин між державою, науковою сферою і суб'єктами господарювання, механізмів стимулювання створення конкурентоспроможних інноваційних продуктів та їх запровадження у виробництво. Дослідження різних поглядів на інституції як економічну категорію показало, що не існує єдиного трактування щодо їх визначення й класифікації, не вироблено єдиної концепції щодо змісту дефініції "інституція".

Переважна більшість дослідників інституціоналізм трактує як сталу систему базових інститутів, що склалася історично, яка регулює взаємозв'язане функціонування основних суспільних сфер – економічної, політичної та ідеологічної, або, у вужчому розумінні, як „павутина” взаємозв'язаних інститутів і зумовлених ними політичних та економічних організацій [6 – 8, 12]. Інституції в економічній літературі представлені здебільшого такими складовими частинами: як правила, стійкі норми; як стандарти поведінки; як звички, рутини, звичаї традиції; як стереотипи мислення; як соціальні відносини; як закони та організації (установи), що контролюють певні соціальні відносини; як механізм вирішення конфліктів між економічними суб'єктами; як законопримусовий механізм; як рівновага в стандартній координаційній грі, що повторюється [7, 9, 11]. На наш погляд, така кількість тлумачень інституцій зумовлена складністю й багатогранністю зазначеної категорії та застосування різних методологічних підходів до її дослідження.

Представники нового інституціоналізму з метою обґрунтування дії і функцій чинників, що формують інституційну систему інноваційного розвитку, розмежовують поняття «інститути» та «інституції». Під інституціями переважна більшість дослідників вбачає систему формальних (відносно стійких і довготривалих соціальних та економічних норм, що «визначаються в законах і різного роду письмових приписах, обов'язкових до виконання, тому їм притаманна «публічність та прозорість») і неформальних інституцій (вони діють через морально-етичні цінності, переконання, табу, усталені звички, відображаючи загальний цивілізаційно-культурний рівень індивідів та суспільства [1]. Частина елементів інституційної системи має достатньо динамічний характер і слугує засобом впливу на реальний стан інноваційного процесу (наприклад, закони, нормативні акти, угоди та ін.). Проте інша – є об'єктивною за змістом і формує весь спектр надбудови економічних відносин (наприклад, ринок, конкуренція, власність тощо), тобто слабо піддається впливу [9]. Формою прояву інституцій є інститути (інший переклад – організації), які є суб'єктом інституційного механізму. Як зазначає Д. Норт, «...не існує інших рішень, крім використання інституційних механізмів, щоб установити правила гри, і використання організації, щоб забезпечити дотримання цих правил» [11].

Для забезпечення високоефективної інноваційної діяльності в аграрному виробництві, як доводять наші дослідження, необхідно застосовувати системний підхід до створення відповідних інститутів з відповідним набором норм і правил, зокрема:

інституційно-організаційного забезпечення – система організацій (органів влади), які забезпечують формування й реалізацію державної політики у сфері інноваційної діяльності;

інституційно-правового забезпечення – система нормативно-правових актів, які регулюють процес здійснення державної політики у сфері інноваційної діяльності;

інституціонального забезпечення інноваційних перетворень (продукування наукових знань та інновацій, їх комерціалізація й вико-

ристання) і функціонування ринку технологій (патентів та ліцензій; науко- і технологічно місткої продукції; високотехнологічного капіталу; науково-технічних фахівців);

інституційно-кадрового забезпечення – специфічна діяльність, здійснювана у процесі підготовки кадрів для забезпечення реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності.

Загалом інституційні трансформації щодо формування системи інституційного забезпечення інноваційної діяльності, як показує досвід розвинутих країн, повинні відбуватися не ізольовано, а в межах національної інноваційної системи (НІС), забезпечуючи синергетичний ефект щодо стійкого розвитку економіки на основі генерації, поширення і практичного використання нових знань та інновацій [11, 13]. На жаль, інституційні конфігурації інноваційної діяльності в аграрній сфері України поки що не забезпечують відповідну структуровану систему інституційного забезпечення інноваційної діяльності. Гострою проблемою залишається здійснення інституційного структурування поглиблених міждисциплінарних зв'язків в інноваційному циклі – «фундаментальні дослідження – розробки – комерціалізація інновацій у виробництві», функціонуванні ринку наукової й високотехнологічної продукції, кооперативних і контрактних відносин усередині науково-технічних та інноваційних структур й із зовнішніми контрагентами. Тому лише незначна частина вітчизняного наукового потенціалу аграрного спрямування, як і в цілому в науковому середовищі України, орієнтована на оновлення на сучасному рівні наукових знань [5].

Розглядаючи ключову, на наш погляд, проблему щодо організації взаємного впливу інституцій та інновацій, і зокрема розвитку науково-технічного та людського потенціалів, слід відзначити, що заходи щодо організації інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки проводяться переважно на основі придбання іноземних технічних комплексів і обладнання, запровадження окремих технологічних елементів інноваційного процесу без науково обґрунтованого комплексного підходу до формування інноваційних проектів та відповідної адаптації до

інституційних форм і структур, в яких вони мали втілюватися. Норми і правила, що встановлюються законами України, центральними, регіональними й місцевими органами влади, виявилися неефективними стосовно стимулювання організації інноваційного процесу [5]. Це стало головною концептуальною помилкою, що вплинуло на консервування неефективної структури інсти-

туцій науки та інноваційного розвитку галузі. Водночас слід зазначити, що Україна має достатньо потужний науковий потенціал аграрної науки, якому за умов формування дієвої інституційної системи під силу здійснювати наукове забезпечення виробництва конкурентоспроможної вітчизняної аграрної продукції, виходу її на світові ринки (табл.).

Науковий потенціал аграрної науки в Україні

Показник	НААН			Міністерство аграрної політики та продовольства		
	2005 р.	2008 р.	2012 р.	2005 р.	2008 р.	2012 р.
Кількість організацій, що виконують наукові та науково-технічні роботи, од.	127	119	93	93	86	82
Чисельність наукових працівників, які виконують наукові та науково-технічні роботи, осіб	5667	5645	5552	8159	9386	9011
з них мають науковий ступінь: доктора наук	393	398	310	754	791	763
кандидата наук	1960	1980	1608	3938	4562	4541
Фінансування наукових і науково-технічних робіт, усього млн грн	256,2	475,4	612,6	76,0	144,3	141,6
у т.ч. за рахунок державного бюджету	185,3	379,3	488,2	53,6	112,2	99,4
Кількість виконаних науково-технічних робіт, од.	3178	4358	3163	2503	2875	2141
З них зі створення нових видів: виробів	214	311	184	119	307	290
технологій	786	965	631	162	714	413
сортів рослин та порід тварин	501	527	417	112	53	70
Кількість друкованих робіт – усього, од.	7808	7227	8089	10896	18306	15340
у тому числі монографій, підручників, навчальних посібників	204	227	268	619	2230	807
Одержано охоронних документів – усього, од.	467	533	382	324	343	471
З них: на винаходи	84	86	157	47	55	184
на сорти рослин	214	218	172	6	7	7

Джерело: Державна служба статистики України / Наукова та інноваційна діяльність в Україні. – Стат. зб. – К., 2013.

Державний комітет статистики України / Наукова та інноваційна діяльність України. – Стат. зб. ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». – К., 2009.

Практикою доведено, що саме завдяки формуванню інституційної системи інноваційної діяльності створюються умови щодо ефективного використання наявного наукового потенціалу, розгляду складних важковирішуваних суперечностей і способів їх подолання через підвищення ефективності внутрішніх взаємозв'язків функціонування інститутів інноваційної системи.

Детальніше розглянемо взаємодію інститутів ефективного функціонування бізнес-системи управління об'єктами інтелектуальної власності (інноваційними ресурсами) як одного із головних фундаментальних напрямів реалізації стратегічних і тактичних програм та проектів розвитку аграрного виробництва на інноваційних засадах. Біз-

нес-система управління інноваційними ресурсами як економічна категорія інституційної системи включає перелік поточних і стратегічних творчих завдань, які слід вирішувати у сфері створення наукомісткої продукції та ведення бізнесу. Це, зокрема, розробка бізнес-ідеї, вивчення ринку й проведення маркетингових досліджень, збір і обробка інформації, просування й реклама наукомісткої продукції та послуг. І далі ціла низка питань – своєрідних сходинок до успіху: управління підприємством та кадрами, подолання конкуренції, робота з партнерами, ведення переговорів, формування ціноутворення, організація фінансової діяльності, бізнес-планування, моніторинг юридичної та нормативно-правової основи ведення біз-

несу тощо. Слід відзначити, що активізація бізнесових структур до розвитку виробництва на інноваційній основі вимагає насамперед створення в економіці конкурентного ринкового середовища. Конкуренція як інститут ринку, з одного боку, зумовлює ефективність функціонування інших інститутів, а з іншого – допомагає економічним суб'єктам правильно реагувати на ринкові сигнали при виборі стратегії інноваційного розвитку. Загострення конкуренції в умовах функціонування інноваційної економіки стимулює збільшення інвестицій у НДДКР, використання інновацій, поліпшує якість інтелектуальних продуктів і веде до зниження витрат.

До цього ж розвиток конкуренції є найважливішим чинником формування інноваційної поведінки генераторів інновацій та сільськогосподарських підприємств на ринку: зміна конкурентних відносин зумовлює необхідність розробки й реалізації інноваційних продуктів суб'єктами інноваційного процесу на основі пошуку нових методів дослідження, способів реалізації інноваційних ідей, нових мотиваційних механізмів переходу до інноваційних змін.

Наукові установи НААН, вищі навчальні заклади і наукові установи Міністерства аграрної політики та продовольства України з року в рік одержують близько 700–900 охоронних документів на створення нових видів виробів, технологій, сортів рослин і порід тварин, застосування яких у агропромисловому виробництві уможливорює виробляти в Україні щорічно майже 50, а в перспективі 70–80 млн т зерна, 10–15 млн т насіння олійних культур, подвоїти виробництво продукції галузі тваринництва, забезпечити імідж України як житниці не лише в Європі, а й у світі, лідера експорту олії, зерна ячменю і кукурудзи.

При застосуванні у виробництво об'єктів інтелектуальної власності останні володіють унікальною властивістю відтворюватися тим більше, чим інтенсивніше їх використовують. Вони не тільки самозбагачуються, але й здатні примножувати матеріальні ресурси, підвищувати ефективність використання природних багатств. Реально трансформація наукових знань в інновації, а останніх – у наукомістку продукцію відбува-

ється за умов функціонування ефективної бізнес-системи управління інноваційними ресурсами, взаємодії всіх інститутів інноваційного процесу. Із зазначеного випливає, що резерви криються в усіх фазах інноваційного циклу: від генерації знань – створення інновацій – формування на їх основі інноваційного ресурсу до включення останнього у виробництво наукомісткої продукції.

Проте дотепер в аграрному виробництві України інноваційні ресурси не набули широкого використання. У 2013 році із 57 тис. діючих аграрних формувань науковими установами НААН було укладено договорів на запровадження у виробництво інновацій лише із 1420 аграрними формуваннями [4]. І якщо у подальшому не будуть задіяні механізми активізації створення та застосування конкурентоспроможних інновацій, економічне зростання агропромислового виробництва залишиться проблематичним.

Одним із шляхів розв'язання проблеми активізації застосування інноваційних ресурсів та їхніх великих можливостей є створення дієздатної інституційної конфігурації освоєння бізнес-системи управління інноваційними ресурсами, тобто об'єднання різних інститутів (підсистем), формування ефективних взаємозв'язків між інститутами (підсистемами) з різними функціональними властивостями, якими володіє кожний з інститутів (підсистем).

Досвід діяльності високоефективних підприємницьких зарубіжних і вітчизняних формувань, що працюють на ринку наукомісткої продукції, підкреслює, що одержання прибутку, нових значних результатів у розвитку бізнесу в основному досягається за ефективнішого чи додаткового використання інноваційних ресурсів. А для цього бізнес-системи управління інноваційними ресурсами мають включати такі інституційні структури (підсистеми): “Маркетинг інновацій та інноваційної діяльності”; “Дослідження і розробки”; “Забезпечення і трансформація ресурсів”; “Виробництво”; “Управління (менеджмент)” з розробками методичних інструментів (великим набором консультаційних та навчальних послуг).

Інститут (підсистема) “Маркетинг інновацій” узагальнює й проводить моніторинг:

стану наповнення наукомісткого ринку інноваціями, платоспроможності його інноваційних сегментів, ресурсів ринкового спрямування та їхні структури;

інформаційних потоків, спрямування інноваційної стратегії;

суб'єктів, що формують і реалізують технологічні ресурси, технічні засоби й технологічні, консалтингові послуги;

формування збуту суб'єктами наукомісткої продукції, обсягів та цінової палітри.

Інститут (підсистема) “Маркетинг інноваційної діяльності” спрямовує свою діяльність на:

вивчення запитів, потреб споживачів у інноваціях, платоспроможних сегментів ринку наукової продукції, формування взаємозалежних внутрішніх і зовнішніх потоків;

відпрацювання методів трансферу інноваційних ресурсів наукових колективів на принципах ринкових механізмів для створення наукомісткого виробництва;

оцінку можливостей інституцій (франчайзингових, інжинірингових структур щодо організації виробництва наукомістких товарів і послуг на контрактних засадах, передачі прав на інтелектуальну власність для використання її у наукоємній сфері);

сприяння організації науково-виробничих корпоративних формувань на договірних або майнових засадах з виробництва наукомісткої продукції.

Інститут (підсистема) “Дослідження і розробки” спрямовується на створення конкурентоспроможних інновацій, отримання доданої вартості від їхньої розробки.

Інститут (підсистема) “Забезпечення і трансформація ресурсів” включає інституції, що забезпечують ресурсами виробництво. Вона визначає обсяг ресурсів-надходжень ззовні, організаційні структури-постачальники, а також кількість залучення власних ресурсів.

Інститут (підсистема) “Виробництво” спрямовує структурні підрозділи, що функціонують у сфері виробництва, на задіяння оптимальних технологічних параметрів для перетворення залучених ресурсів у наукомісткий продукт, програмовану якість наукомісткої продукції та максимальну ефективність за мінімальних витрат.

Інститут (підсистема) “Управління (менеджмент)” – забезпечує оптимальне функціонування бізнес-системи на основі:

визначення ринку збуту;

з’ясування умов різних методів інвестування й приймання оптимального рішення;

вивчення умов і можливостей залучення іноземних інвестицій;

створення оптимальних умов управління інноваційними процесами, зумовленими формуванням інноваційних бізнес-проектів з визначенням параметрів та результатів бізнесу, грошових потоків (витрат і надходжень);

обґрунтування надійності технологічного рівня виробничої бази;

уникнення технологічної залежності.

Ці нерозривні зв’язки інституційного забезпечення “Бізнес-системи управління інноваційними ресурсами” визначають безперервний рух та зміну елементів загального технологічного процесу виробництва наукомісткої продукції відповідно до закону взаємодії.

І саме за таких зв’язків один елемент технологічного процесу стимулює ріст іншого, підтримує його. Функціонування такого зв’язку створює умови, за яких інститут “Маркетинг”, володіючи інформацією про стан ринку, напрями його розвитку, знаючи ідеї інституту “Дослідження і розробки”, дає можливість підприємству проектувати таку наукомістку продукцію й такі послуги, які будуть сприйняті споживачами.

Водночас інститут “Маркетинг” прогнозує вигідні сегменти ринку. Така інформація – знахідка для інституту “Забезпечення та трансформація ресурсів”. А для того, щоб стати ще ефективнішим, інститут “Маркетинг” побуджує інститут “Управління” на вирішення питань оптимальної організації виробництва з погляду його сталого функціонування за умов обмеженості всіх видів ресурсів, а інституту “Дослідження і розробки” – на творчий пошук нестандартних рішень щодо виробництва наукомісткої продукції.

Застосування бізнес-системи управління інноваційними ресурсами в умовах дієздатного інституційного забезпечення інноваційної діяльності забезпечує, як правило, досягнення ефекту мультиплікації доданої вартості, пов’язаного з так званою петлею

взаємного посилення виробничих процесів. Саме ріст доданої вартості з одночасним ростом інвестицій у наукомістке виробництво стимулюється ефективним управлінням інноваційними, матеріальними й інвестиційними потоками інноваційного процесу наукоміського виробництва та освоєння платоспроможних сегментів ринку.

Зі зростанням інвестицій у базисні нововведення починається або прискорюється ріст виробництва і збільшується його ринкова частка з одночасним заміщенням застарілих технологій, зменшенням витрат, створенням доданої вартості заінтересованим акціонерам, зниженням цін, ростом попиту. Цей позитивний процес індексує поліпшення нововведень, залучення нових інвестицій в інноваційні проекти й чергове збільшення обсягів продажу із появою нової конкурентоспроможної продукції. Далі – зростання кількості робочих місць, поліпшення добробуту населення. Ось так один інститут інноваційного процесу стимулює ріст іншого, підтримує його. І це пояснює, скажімо, ситуацію, за якої оптимальна організація виробництва зумовлює проектування тієї наукоміської продукції та досконалих виробів, на які вже чекає ринок.

При освоєнні бізнес-системи за умов формування дієздатної інституційної системи інноваційної діяльності, де інновації частогусто дуже відрізняються одна від одної – й щодо об'єктів, і щодо теоретичної ідеології та підходів до їхнього застосування, відбувається адаптація глибини перетворення об'єкта, його масштабних змін за реалізації вже одержаного рішення (створеної інновації) і з погляду узгодженості останнього з різними інституціями, з якими воно зв'язано, – технічними, економічними, соціальними.

Висновки. Забезпечення у сучасних умовах успішного функціонування й розвитку аграрного сектора України на інноваційних засадах вимагає гармонізації функціонування інституцій влади, бізнесу і науки на основі партнерського співробітництва, реалізації концепції інституційного забезпечення інноваційного розвитку галузі на регіональному й державному рівнях. Під інституціями, як показують узагальнені результати до-

сліджень, що містяться у працях “старих” і “нових” інституціоналістів, найчастіше розуміється сукупність існуючих норм, правил, настанов, традицій, звичаїв, які утворюють певні рамкові обмеження функціонування відповідного типу економічної системи та створюють моделі економічної поведінки господарюючих суб'єктів на інноваційній основі. Основу інституційної структури будь-якого типу становить сукупність формальних і неформальних інститутів. Сучасний стан інституційного забезпечення інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві зумовлює необхідність поглиблення інтеграції інституцій науки, бізнесу та державних структур, організації тіснішої їх взаємодії щодо активізації інноваційної діяльності на основі формування бізнес-системи управління інноваційними ресурсами, відпрацювання механізму залучення коштів приватних інвесторів для здійснення науково-інноваційного процесу.

На забезпечення успішного функціонування бізнес-системи управління інноваційними ресурсами інноваційної діяльності в аграрному виробництві суттєво впливає формування як неформальних, так і формальних інституцій у широкому й вузькому сенсі з покладанням на них широкого спектру функцій, зокрема: створення, випробування та поширення знань і навичок; захист прав інтелектуальної власності, патентного законодавства; організація інноваційного процесу; забезпечення певного рівня стабільності виробництва; управління ризиками; врегулювання конфліктів та посилення співпраці тощо.

Ефективні сукупні структурні інституційні зрушення в інноваційній діяльності можна побачити за допомогою аналізу структури валового внутрішнього продукту, результатів внутрішньої й зовнішньої торгівлі, розподілу та продуктивності праці. Разом із тим доведено, що вчені проводять ефективні дослідження та їхні наукові розробки мають високу сприйнятливість виробництвом завдяки тому, що вони працюють у відповідному інституційному середовищі, або розвиток ефективного інституційного середовища є результатом передових наукових методів дослідження наукових установ, високої кваліфікації вчених, що в них працюють.

Список використаних джерел

1. Гайдай Т.В. Вплив сучасної інституціональної теорії на розвиток економічної науки / Т.В. Гайдай // Економічна теорія. – 2004. – № 2. – С. 92-107.
2. Державна служба статистики України / Наукова та інноваційна діяльність в Україні. – Стат. зб. ТОВ «Август Трейд». – К., 2010.
3. Державний комітет статистики України / Наукова та інноваційна діяльність України. – Стат. зб. ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». – К., 2009.
4. Звіт про діяльність НААН України за 2006-2019 роки та 2012 рік. – К.: Аграрна наука, 2013.
5. Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України у 2012 році. – Режим доступу: <http://www.dknii.gov.ua/?q=system/files/sites/>.
6. Іртищев І.О. Інституційне забезпечення формування інноваційних стратегічних структур агропродовольчої сфери. – Режим доступу: <http://www.obuch.com.ua/ekonomika/3085/index.html>.
7. Катигрובה О.В. Сутнісна характеристика понять “інститут” та “інституція” в теорії інновацій www.sworld.com.ua/.../7510-description-of-un.
8. Лендел М. Нові інституційні механізми регіонального розвитку в Європі /М. Лендел // Регіональні студії. — 2001. — Вип. 1. — С. 18—28.
9. Лапатинский Ю. Институциональная аграрная матрица [Текст] / Ю. Лапатинский // Экономика Украины. – 2004. – № 4. – С. 64-72.
10. Попов В. Іституціональна складова трансформаційних процесів в економіці / В. Попов, О. Прутська // Вісник київського нац. торговельно-економічного ун-ту. – 1/2003. – №1. – С.13-18.
11. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт. – К.: Основи, 2000. – 198 с.
12. Шпикуляк О.Г. Інституції аграрного ринку / О.Г. Шпикуляк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 480 с.
13. Institution, contracts and organisations : perspectives from new instution economics / ed. by . – Cheltenham : Edgar Elgar Publishing , 2000. – 460 p.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2014 р.

* * *

Новини АПК

Виробництво біопалива в Україні

18 липня 2014 року відбулася нарада на тему «Біопаливо – продовольча, енергетична та екологічна безпека України». Ініціатором і організатором наради виступило Міністерство аграрної політики та продовольства України спільно з Національною академією аграрних наук України.

Наша країна належить до енергодефіцитних країн, яка щороку споживає до 50 млрд м³ природного газу, з яких понад 30 млрд м³ змушена імпортувати. У зв'язку з непередбачуваними та економічно невмотивованими подіями питання біопалива стало одним із найпріоритетніших для країни.

На нараді науковці прозвітували про створені проекти та перспективні напрями вирішення проблеми. Національна академія аграрних наук України оголосила про відкриття фінансування наукових досліджень п'ятирічної програми «Біоенергетичні ресурси», якою передбачено дослідження енергетичного потенціалу ряду традиційних і нових сільськогосподарських культур. Перспективними культурами визначено: цукрові буряки, міскантус, свічграс, енергетичну вербу.

Головною установою з виконання Програми є Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН.

Виступаючи на нараді, Міністр аграрної політики та продовольства України Ігор Швайка зазначив: «В Україні давно назріла потреба переходу на біопаливо. Однак не можна забувати, що ми не можемо розвивати одну галузь, завдаючи шкоду багатьом іншим. Збільшення обсягів виробництва біопалива повинно бути чітко розрахованим та запланованим. Ми не можемо порушити баланс біосфери, а тому при плануванні маємо точно знати, що, на скільки років, з якою інтенсивністю будемо саджати. Тому головне завдання НААН – перейти з теоретичної площини в практичну, але робити це обдумано і відповідально. Нашим гаслом повинні стати слова видатного українського науковця В.І. Вернадського: «Через розумне споживання до раціонального використання природних ресурсів».

Прес-служба Мінагрополітики України